

ԱՄԵՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԸ ԵՐԵՎ ՄԵԾԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Ժամանակիմ հաղորդած ենք Ամենայն Հայոց Կարողիկոս Գէորգ Զ. ի դիմումը՝ Երեք Մեծերան, Հայկ. Դատի լուծման համար։ «Սով. Հայաստանէն կ'արտասպես այդ խնդրագիրը ամբողջութեամբ։ —

Հայ Եկեղեցու պետերը՝ կաթողիկոսներն ու պատրիարքները, Պարերի ընթացքում Հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչներն են Հանդիսացել պետութիւնների առաջ եւ նրա բազմանքների ու տառապանքների, խնդիրների ու պահանջների արտայայտիչները։

Այս պատմական մոմենտին, Երբ ժողովրդավար եւ ազատասէր մեծ պետութիւնները — Խ. Միութիւնը, Մեծն Բրիտանիան եւ Միացեալ Նահանգները յաղթանակ տարան չարի եւ բռնութեան — Փաշիզմի եւ նացիզմի վրայ, Երբ լուծւում են ժողովուրդների գոյութեան հարցերը, Թիւրքիայից վտարւած եւ ամրող աշխարհում թափառող Հայ ժողովուրդն ամենայն իրաւունքով դնում է իր արիւնոտ հարցը՝ մեծ պետութիւններիդ արդարադատութեան առաջ։

Մենք՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Զ. Հաւատարիմ մեր ժողովրդապաշտպան աւանդութիւններին, սրբազան պարտք ունենք ի սփիւռս աշխարհի ցրուած դժբախտ Հայ ժողովրդի զատը ներկայացնելու ձեզ, խնդրելով նրա արդար լուծումը, մանաւանդ որ այդ իմաստով բազմաթիւ դիմումներ ենք ստացել աշխարհի ամէն։ Կողմր ցրուած Հայերի կողմից։

Հայ Հին ժողովուրդը դարերի ընթացքում Օսմաննեան լծի տակ Հանդուրժել է բոլոր զրկանքներին, Հարստահարութիւններին եւ ծանր տաժանքներին, Ենթարկուել է իրաւազուրկ ուայայի — սորուկի գրութեան, սակայն պահել է, մոլեուանդ միջավայրում իր քրիստոնէական կրօնը, կրթուել է նրա խաղաղասէր ողով, պահպանել է իր յեզուն եւ Հաւատացել ազատութեան, որ պիտի ըերէին քրիստոնեայ պետութիւններն ու քաղաքակրթութիւնը։ Եւ Երբ այդ յոյսը հետզետէ իրականանում էր Բալկաննեան բախտակից ժողովուրդների նկատմամբ եւ նրանք ազատուում էին թրքական լծից, Հայ ժողովրդի համար այդ դարձաւ ճակատագրական աղէտ եւ այն՝ մահաբեր։

Ինչպէս յայտնի է, Հայկական բարենորոգումների խնդիրը առաջին անգամ քաղաքական ասպարէզ իջաւ Ան Ստեֆանոյի դաշնագրութեամբ 1878ին։ Հայկական վիլայէթների ծանր կացութիւնը, անվերջանալի կեղեքումներն ու աւազակութիւնները, Հայերի կեանքի եւ զոյքի անապահովութիւնը ստիպեցին կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարքին զիմել յաղթական Ռուսներին, որ Թուրքիայի հետ խաղաղութիւն կնքելիս, նկատի ունենան Հայերի գժոխային վիճակը։ Ռուսներն ընդառաջ եկան, բայց Ա. Ստեֆանոյի 16րդ բարենպաստ յօդուածը Բերլինում վերածւեց 61րդ աղետաբեր յօդուածին։

Սուլթան Ազտիւլ - Համիտը, օգտուելով Եւրոպական մեծ պետութիւնների Հակամարտութիւնից եւ շահամոլութիւնից, փոխանակ իրագործելու իր յանձն առած բարենորոգումները, սկսեց սիստեմատիկ կերպով գործադրել իր զիւական ծրագիրը — ոչնչացնել Հայերին, Համարելով այն Հայկական Հարցը ջնջելու լաւաղոյն միջոցը։ Եւ յիրաւի կազմակերպած աւազակային բանդաների միջոցով, մասնակի ջարդերով, կողոպտաներով, հրդեհումներով եւ 1894—1895 թուերին զանգուածային ջարդերով նրան յաջողեց աւելի քան 300 հազար Հայեր սպաննել եւ վտարել երկրից դուրս։

Սուլթանին յաջորդող վարչաձեւերը — Իթթիհատը՝ Թալէաթը եւ Էնվէր փաշաններն եւ քէմալական նոր Թուրքիան Համիտի այդ «քաղաքական իմաստութիւնը» հասցըին իր գաղաթնակէտին։ Առաջին կայսերապաշտական պատերազմի նախօրեակին Թուրքիայում ասկրող երկուս ու կէս միլիոն Հայերից, այսօր Թուրքիայում կան մօտաւորապէս Հարիւր Հազար Հայեր, որոնք քարշ են տալիս իրենց ողբալի գոյութիւնը «ղեմոկրատ» Թուրքիայում։

Աւելի քան մի միլիոն Հայեր ոչնչացան դարչուելի կոտորածների մէջ։ Թուրքերը Բալկաննեան ազատագրուած ժողովուրդների դէմ ունեցած վրէժր Հանեցին անպաշտպան Հայերից։

Մենք չենք ցանկանում կանդ առնել այս անսահման ողբերդութեան վրայ։ բազմաթիւ Հատոր-

ներ կան գրուած բոլոր լիզուներով՝ այդ զարհութանքների մասին, պետութիւնների արխիւնները լիքն են իրենց հիւլատուանների զեկուցումներով այդ առթիւ։ Մարդկութեան լաւագոյն մասը՝ աղնիւ սիրտ ու միտք կրողները բողոքեցին եւ ըմբռստացան մարդկային արժանապատութիւնը վիրաւորող այդ հրէշային ոճրի դէմ։ Եւ սակայն Հայ ժողովուրդը իր սրբազան Հայրենիքից վտարուած ու անպաշտպան ցրուեց ի սփիւռս աշխարհի։ (Մնացեալը յաջորդով)